

Ανίχνευση νευροαναπτυξιακών διαταραχών στην προσχολική ηλικία.

**Μόνιου Μαρία,
Σχολική Ψυχολόγος,
Κ.Ε.Σ.Υ. Καβάλας.**

Τι είναι οι νευροαναπτυξιακές διαταραχές;

Οι νευροαναπτυξιακές διαταραχές είναι μία ομάδα διαταραχών, οι οποίες έχουν νευροβιολογική βάση και εκδηλώνονται στην πρώιμη παιδική ηλικία, πολύ πριν το παιδί πάει στο δημοτικό σχολείο. Οφείλονται σε διαφορές στη φυσιολογία, την ανατομία και τη νευροχημεία του εγκεφάλου και συχνά έχουν γενετικό υπόβαθρο.

Η εξέλιξή τους σχετίζεται άμεσα με περιβαλλοντικούς παράγοντες που επιδρούν πολύ νωρίς στη ζωή του παιδιού, όπως οι κατάλληλες αντιδράσεις του οικογενειακού και εκπαιδευτικού πλαισίου.

Η πρώιμη παρέμβαση, ήδη από τη νηπιακή ηλικία, μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της εκδήλωσης αυτών των διαταραχών, σε αποκατάσταση πολλών από τα ελλείμματα τα οποία προκαλούν, στην πρόληψη ανάπτυξης δευτερογενών προβλημάτων και στη βελτίωση της λειτουργικότητας του παιδιού.

Νευροαναπτυξιακές Διαταραχές κατά DSM-V :

- **Νοητική Αδυναμία (Νοητική Αναπτυξιακή Διαταραχή).**
- Διαταραχές Επικοινωνίας.
- **Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ).**
- **Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας.**
- Ειδική Μαθησιακή Διαταραχή.
- Κινητικές Διαταραχές .

A. Νοητική Αδυναμία.

Θα πρέπει να πληρούνται τα εξής τρία κριτήρια:

1. Ελλείμματα σε διανοητικές λειτουργίες, όπως η συλλογιστική ικανότητα, η λογική σκέψη, η επίλυση προβλημάτων, ο προγραμματισμός δράσεων, η ακαδημαϊκή μάθηση και τα διδάγματα από εμπειρία, η αφηρημένη σκέψη, η κριτική ικανότητα κ.α., έτσι όπως αποτυπώνονται και σε τυποποιημένο τεστ νοημοσύνης.
2. Ελλείμματα στην προσαρμοστική λειτουργία, με αποτέλεσμα την αδυναμία του ατόμου να ανταποκριθεί στις αναπτυξιακές σταθερές που αναμένονται για την ηλικία και την πολιτισμική του ομάδα για προσωπική ανεξαρτησία και κοινωνική ευθύνη.
3. Πρώιμη έναρξη των ελλειμμάτων κατά την ανάπτυξη (πριν την προσχολική ηλικία).

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

- **Ανώτατη Ευφυΐα : 130 κι άνω**

(>4 έτη μπροστά).

- **Ανώτερη Ευφυΐα : 120-129**

(2-4 έτη μπροστά).

- **Ανώτερη Φυσιολογική Νοημοσύνη : 110-119**

(1-2 έτη μπροστά).

- **Μέση Φυσιολογική Νοημοσύνη : 90-109**

(σύγκλιση Χ.Η. με Ν.Η.).

- **Χαμηλή Φυσιολογική Νοημοσύνη : 80-89**

(περί το 1 έτος πίσω η Ν.Η. σε σχέση με τη Χ.Η.).

- **Οριακή Νοημοσύνη : 70-79**

(περί τα 2 έτη πίσω η Ν.Η. σε σχέση με τη Χ.Η.).

- **Νοητική Αδυναμία: <30-69**

(>2 έτη πίσω η Ν.Η. σε σχέση με τη Χ.Η.).

B. ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ.

I) Επίμονα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση σε πληθώρα πλαισίων :

- Ελλείμματα στην κοινωνική συγκινησιακή αμοιβαιότητα : μη φυσιολογική κοινωνική προσέγγιση, αποτυχία για έναρξη και διατήρηση συζήτησης ή αλληλεπίδρασης, μειωμένη συμμετοχή σε ενδιαφέροντα, αισθήματα ή συναισθήματα.
- Ελλείμματα σε εξωλεκτικές επικοινωνιακές συμπεριφορές : ανεπαρκώς ολοκληρωμένη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία, εκπτώσεις στη χρήση βλεμματικής επαφής και γλώσσας του σώματος, ελλείμματα στην κατανόηση και χρήση χειρονομιών έως παντελή έλλειψη εκφράσεων.

II) Περιορισμένες, επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές, ενδιαφέροντα ή δραστηριότητες (τουλάχιστον 2 από τα κάτωθι) :

- Στερεότυπες και επαναληπτικές κινήσεις, χρήση αντικειμένων ή ομιλίας : απλές κινητικές στερεοτυπίες, παράταξη παιχνιδιών ή επίμονη απασχόληση με αντικείμενα, ηχολαλία, ηχοπραξία, ιδιοσυγκρασιακές φράσεις.
- Επιμονή στη ομοιότητα, άκαμπτη εμμονή σε συνήθειες ή τελετουργικά πρότυπα : έντονη ενόχληση σε μικρές αλλαγές, δυσκολίες στις μεταβάσεις, ανέλικτη τήρηση ρουτινών, ακαμψία σκέψης, ίδια φαγητά, ίδιες διαδρομές για το σπίτι κ.α.
- Προσκόλληση σε εξαιρετικά περιορισμένα ενδιαφέροντα, μη φυσιολογικά σε ένταση ή σε εστίαση.
- Υπέρ- ή Υπό-αντιδραστικότητα σε αισθητηριακές πληροφορίες ή ασυνήθιστο ενδιαφέρον σε αισθητηριακές διαστάσεις του περιβάλλοντος : αδιαφορία για πόνο/θερμοκρασία, αρνητική απαντητικότητα σε ήχους ή υφές υλικών, υπερβολική χρήση όσφρησης ή άγγιγμα αντικειμένων, οπτική σαγήνη με τα φώτα ή την κίνηση.

ΠΡΟΣΟΧΗ :

- Τα συμπτώματα θα πρέπει να έχουν εκδηλωθεί σε πρώιμη αναπτυξιακή περίοδο (πριν την ηλικία των 3 ετών), να προκαλούν κλινικά ελλείμματα στη λειτουργικότητα του παιδιού και να μην επεξηγούνται πιστότερα από νοητική αδυναμία.
- Αν κάποιος πληροί τα κριτήρια για την πρώτη ομάδα, αλλά δεν επιδεικνύει περιορισμένες, επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές, ενδιαφέροντα ή δραστηριότητες, τότε κάνουμε λόγο για Κοινωνική Επικοινωνιακή Διαταραχή κι όχι για αυτισμό.
- Οι γλωσσικές διαταραχές δεν αποτελούν πλέον διαγνωστικό κριτήριο της διαταραχής, αλλά προσδιορίζουν τη σοβαρότητα της.

M-CHAT (για παιδιά από 16 έως 30 μηνών)

Παρακαλώ συμπληρώστε τα ακόλουθα σημειώνοντας το **ΝΑΙ** ή το **ΟΧΙ**, αναφορικά με το πώς ακριβώς είναι και συμπεριφέρεται συνήθως το παιδί σας. Παρακαλώ προσπαθείστε να απαντήσετε σε κάθε ερώτηση.

Αν μια συμπεριφορά του παιδιού δεν παρατηρείται συχνά (δηλαδή αν την έχετε παρατηρήσει μόνο μια ή δυο φορές), παρακαλώ απαντήστε σαν το παιδί σας να **ΜΗΝ** την έχει εμφανίσει ποτέ.

Όνομα _____
Ηλικία _____ Ημερομηνία _____

1. Του αρέσει να το κουνάτε και να το παίζετε στα γόνατά σας ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
2. Ενδιαφέρεται για άλλα παιδάκια ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
3. Του αρέσει να σκαρφαλώνει σε πράγματα, όπως πχ σε σκάλες ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
4. Του αρέσει να παίζετε κρυφτό και «κου-κου-τσα / ι-τά»; (πχ κλείνεις τα μάτια με τα χέρια και μετά τα ανοίγεις ξαφνικά ή κρύβεσαι και εμφανίζεσαι ξαφνικά)	ΝΑΙ	ΟΧΙ
5. Παρατηρήσατε αν το παιδί σας προσποιείται, πχ, να κάνει πως μιλά στο τηλέφωνο ή ότι προσέχει μια κούκλα ή να υποκρίνεται άλλα πράγματα ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
6. Το παιδί σας χρησιμοποιεί τον δείκτη του χεριού του, για να ζητήσει κάτι;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
7. Το παιδί σας χρησιμοποιεί τον δείκτη του χεριού του, για να εκδηλώσει ενδιαφέρον για κάτι;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
8. Μπορεί το παιδί σας να παίζει κανονικά με μικρά παιχνίδια (πχ αυτοκίνητα, τουβλάκια) χωρίς απλά να τα βάζει στο στόμα, να τα στριφογυρίζει ή να του πέφτουν;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
9. Φέρνει αντικείμενα σε σας (τον γονέα) για να σας δείξει κάτι ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
10. Σας κοιτάει στα μάτια για περισσότερο από ένα-δύο δευτερόλεπτα;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
11. Μήπως το παιδί σας φαίνεται να είναι υπερευαίσθητο στον θόρυβο; (πχ κλείνει τα αυτιά του με τα χέρια ;)	ΝΑΙ	ΟΧΙ
12. Σας χαμογελά βλέποντας το πρόσωπό σας ή όταν του χαμογελάτε ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ

13. Σας μιμείται; (πχ αν του κάνετε μια γκριμάτσα, το παιδί σας θα την μιμηθεί;)	ΝΑΙ	ΟΧΙ
14. Ακούει στο όνομά του/της όταν το φωνάζετε ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
15. Αν του δείξετε ένα παιχνίδι στην άλλη άκρη του δωματίου, θα το κοιτάξει ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
16. Το παιδί σας περπατάει ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
17. Κοιτάει πράγματα που κοιτάτε εσείς ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
18. Μήπως κάνει ασυνήθιστες κινήσεις με τα δάχτυλα κοντά στο πρόσωπό του;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
19. Δοκιμάζει να σας τραβήξει την προσοχή σε αυτό που κάνει εκείνο ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
20. Σκεφτήκατε ποτέ μήπως είναι κωφό ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
21. Καταλαβαίνει αυτά που λένε οι άλλοι ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
22. Μήπως κάποτε κοιτάει στο κενό ή φαίνεται αφηρημένο χωρίς κανένα λόγο ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ
23. Κοιτάζει το πρόσωπό σας για να ελέγξει την αντίδρασή σας όταν βρίσκεται αντιμέτωπο με κάτι άγνωστο ;	ΝΑΙ	ΟΧΙ

Γ. Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής με ή χωρίς Υπερκινητικότητα.

Επίμονη διαταραχή της προσοχής ή/και υπερκινητικότητα – παρορμητικότητα, που επηρεάζει τη λειτουργία ή την ανάπτυξη σε βαθμό δυσπροσαρμοστικό κι ασυνεπή προς την ηλικία του παιδιού, επιδεινώνοντας τις κοινωνικές και ακαδημαϊκές του δραστηριότητες.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Έξι ή περισσότερα από τα κάτωθι συμπτώματα που έχουν επιμείνει τουλάχιστον για έξι μήνες και τα συμπτώματα να εκδηλώνονται σε δύο ή περισσότερα περιβάλλοντα, όπως σπίτι, σχολείο, γειτονιά, εξωσχολικές δραστηριότητες κ.α.

1) Ελλειμματική προσοχή :

- Συχνά αποτυγχάνει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή σε λεπτομέρειες και κάνει λάθη απροσεξίας σε σχολικές εργασίες ή σε άλλες δραστηριότητες.
- Συχνά δυσκολεύεται να διατηρήσει την προσοχή του σε δραστηριότητες ή παιχνίδια (συζήτηση, παραμύθι, ανάγνωση).
- Συχνά φαίνεται να μην ακούει, όταν του απευθύνονται.
- Συχνά αδυνατεί να ακολουθήσει μέχρι τέλους οδηγίες και δεν ολοκληρώνει τις εργασίες ή άλλες υποχρεώσεις ή καθήκοντα.
- Συχνά δυσκολεύεται να οργανώσει σχολικές εργασίες και δραστηριότητες (*δυσκολία στη διατήρηση υλικών στην τάξη,*

ακατάστατη ή αποδιοργανωμένη εργασία, κακή διαχείριση χρόνου, αδυναμία τήρησης προθεσμιών).

- Συχνά αποφεύγει, αντιπαθεί ή είναι απρόθυμο να εμπλακεί σε εργασίες που απαιτούν πνευματική κόπωση για μεγάλο χρονικό διάστημα (*προπαρασκευή μαθημάτων, συμπλήρωση εντύπων, εξέταση μακροσκελών εγγράφων*).
- Συχνά χάνει τα πράγματα που είναι απαραίτητα για εργασίες ή δραστηριότητες.
- Συχνά διασπάται εύκολα από εξωτερικά ερεθίσματα.
- Συχνά ξεχνά καθημερινές δραστηριότητες (*μικροδουλειές, θελήματα, ραντεβού*).

II) Υπερκινητικότητα-Παρορμητικότητα:

- Συχνά κινεί νευρικά χέρια ή πόδια ή στριφογουρίζει.
- Συχνά εγκαταλείπει τη θέση του σε περιπτώσεις που απαιτούν παραμονή στη θέση (*τάξη, θρανίο, άλλος χώρος εργασίας*).
- Συχνά τρέχει ή σκαρφαλώνει σε καταστάσεις που δεν αρμόζει.
- Συχνά αδυνατεί να παίξει ή να συμμετάσχει σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες ήσυχα.
- Συχνά φαίνεται να είναι συνεχώς σε κίνηση.
- Συχνά μιλά υπερβολικά.
- Συχνά απαντά απερίσκεπτα πριν να ολοκληρωθεί η ερώτηση.
- Συχνά δυσκολεύεται να περιμένει τη σειρά του.
- Συχνά διακόπτει ή ενοχλεί με την παρουσία του τους άλλους (*χρησιμοποιεί τα πράγματα άλλων χωρίς να παίρνει άδεια, παρεμβαίνει σε παιχνίδια, συζητήσεις κ.α.*).

Διαφοροδιάγνωση από..

- Εναντιωτική προκλητική διαταραχή (θυμωμένη ή ευερέθιστη διάθεση, εριστική και προκλητική συμπεριφορά ή εκδικητικότητα για διάστημα τουλάχιστον 6 μηνών).

- Διαλείπουσα εκρηκτική διαταραχή (επαναλαμβανόμενα επεισόδια συμπεριφοράς ως αποτυχία ελέγχου επιθετικών παρορμήσεων).
- Διαταραχή της διαγωγής (επίμονες κι επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές που παραβιάζουν τα βασικά δικαιώματα των άλλων ή σημαντικούς κοινωνικούς κανόνες).

Σημείωση : Θα σας προωθηθεί η Ελληνική Κλίμακα Αξιολόγησης της ΔΕΠ/Υ-IV – Κλίμακα για τους εκπαιδευτικούς (για παιδιά από 5 ετών και άνω).